

DODATEK TYGODNIOWY

do Gazety Lwowskiej.

Prenumerata na „Dodatek Tygodniowy“ osobno wynosi rocznie: w miejscu 4 zlr., z przesyłką pocztową 5 zlr. wal. austr.

N° 6.

Dnia 8. Lutego 1868.

Wychowanie publiczne.

Dotacje szkół ludowych w Galicyi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4. i 5.)

17. Powiat Kamionka Strumiłowa.

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana					Komu przy- służa prawo prezentacyi	Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana					Komu przy- służa prawo prezentacyi		
		Dotacja w								Dotacja w							
		pieniąd.	naturaliach							pieniąd.	naturaliach						
zlr.	c.	zboża mierzyce	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	zlr.	c.	zboża mierzyce	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów						
1	Banunin	100	—	30	—	—	gmina	44	Ordów	81	88	28	—	—	4 fur	gmina	
2	Busk	150	—	—	—	—	"	45	Pawłów	66	50	44	—	—	4	"	
3	Chreniów	60	—	24	—	—	"	46	Peratyn	Sprawa o dotacje w toku						"	
4	Dernów	210	—	—	—	—	"	47	Płowe	121	44	12	—	—	12 fur	"	
5	Derewlany	83	—	18	—	—	"	48	Sienków	128	40	—	—	800 ⁰	4 ⁰	"	
6	Dobrotwór	210	—	—	—	—	"	49	Środopole	81	20	27	—	—	—	"	
7	Dziedziłów	210	—	—	—	—	"	50	Stanin	13	60	na drzewo	—	—	—	"	
8	Horpin	110	—	—	—	—	gr. k. konsyst.	51	Stojanów	105	—	—	—	1 morg	6 ⁰	"	
9	Jakimów	44	—	30	—	—	gmina	52	Suszno	233	25	34	—	560 ⁰	opał	"	
10	*Grabowa	100	—	—	—	—	gmina i dwór	53	Witków nowy	126	—	—	—	860 ⁰	—	"	
11	Kozłów	105	—	14	—	—	gmina	54	Witków stary	26	62	na opał	—	400 ⁰	—	"	
12	Kupecze	50	—	30	—	—	gr. k. konsystorz	55	Wolica baryłowa	129	44	—	—	400 ⁰	—	"	
13	Łany	80	—	24	—	—	gmina	56	Kamionka strumił.	150	—	3	—	—	6 ⁰	gmin. i proboszcz	
14	*Łodyna nowa	60	—	—	—	—	"	57	*Nowy Milatyn	139	80	—	—	—	4 ⁰	gmina	
15	Milatyn stary	104	—	14	—	—	"	58	Busk	1080	—	—	—	—	17 ⁰	gmina (szkoła główna parafial.)	
16	Nahorce małe	112	—	30	—	—	"	59	Radziechów	120	—	—	—	—	—	gmin. i proboszcz	
17	Niesłuchów	94	—	14	—	—	"	60	Józefów	649	—	—	—	—	6 ⁰	gmina (szkoła główna parafial.)	
18	*Nieznanów	136	—	32	—	—	"	61	Mierów	110	—	—	—	—	—	gmina	
19	*Poloniczna	140	—	32	—	—	"	62	Hanunin	169	96	20	—	ogród	6 ⁰	"	
20	Pobuzany	123	—	32	—	—	"	63	Sapieżanka	67	65	—	—	—	—	"	
21	Rokobuty	60	—	32	—	—	"	64	Romanówka	180	—	—	—	—	—	"	
22	Ruda	95	—	16	—	—	"	65	Suszno nowe	60	—	—	—	—	—	"	
23	Rzepniów	117	—	17	—	—	"	66	Stanin	140	—	—	—	—	—	"	
24	Sielec Bienków	120	—	20	—	—	"	67	Heinrichsdorf	68	—	—	—	—	—	"	
25	Sokole	101	—	16	—	—	"	68	Czaryż	90	—	—	—	—	—	"	
26	Sokolów	100	—	30	—	—	"	69	Humniska	221	—	—	—	—	—	"	
27	Spas	57	—	20	—	—	"	70	Kędzierzawce	38	75	—	—	—	—	"	
28	Streptów	65	—	26	—	—	"	71	Obydów	151	—	—	—	—	—	"	
29	*Strychanka	94	—	—	—	—	"	72	Ostrów	22	—	—	—	—	—	"	
30	Tadanie	45	—	10	—	—	"	73	Rusilów	128	—	—	—	—	—	"	
31	Ubinie	60	—	20	—	—	"	74	*Telewzyce	49	—	—	—	—	—	"	
32	Wolica derewłań.	55	—	15	—	—	"	75	*Zelechów wielki	137	40	—	—	—	—	"	
33	Wyrów	120	—	30	—	—	"			18	—	—	—	—	—	"	
34	Zelechów wielki	210	—	—	—	opał	gmina i proboszcz z Cholojowa	68	Czaryż	139	—	—	—	—	—	"	
35	Babice Cholojowsk.	133	—	40	—	800 ⁰	gmina	69	Humniska	60	—	140	—	400 ⁰	20 fur	"	
36	Cholojów	231	82	—	—	—	gmina i proboszcz	70	Kędzierzawce	60	—	14	—	40 ⁰	opał	"	
37	Dmytrów	167	—	—	—	—	gmina	71	Obydów	66	—	10	—	—	—	"	
38	Krzywe	204	—	—	—	—	gmina	72	Ostrów	32	—	12	—	1/2 morg.	4 ⁰	"	
39	Kulików	50	20	20	—	—	"	73	Rusilów	84	—	12	—	4 kóp	400 ⁰	3 ⁰	
40	Niemitów	102	20	—	—	—	"	74	*Telewzyce	30	—	16	—	1 morg	2 ⁰	"	
41	Niestaniec	200	—	—	—	—	"	75	*Zelechów wielki	90	—	—	—	400 ⁰	—	"	
42	*Obladów	Rzecz o dotację się toczy					gmina i proboszcz										
43	Oplucko	64	—	15	—	—	gmina i proboszcz							uczony diak	—		
		16	—	—	—	—								1/2 m.	—		

18. Powiat Lwowski.

Oprócz szkół ludowych Lwowskich, których dotacje nie zupełnie są jeszcze uregulowane, a przeto później podane będą — istnieją następujące szkoły:

1	*Kleparów	nie ma uregulowanej dotacyi.										20	Jaryczów stary	99	—	16	—	—	3 ⁰	gr. k. konsyst.
2	*Krzywzyce											21	Laszki	105	—	2	—	11 m. 134 ⁰	—	"
3	Biłka szlachecka	180	—	—	12 m. 425 ⁰	5 ⁰	dwór i k. konsyst.	22	Lesienice	77	—	17 1/2	—	—	—	—	4 ⁰	"		
4	*Czyżki	100	—	20	—	—	Lwowski konw. Minorytów	23	Malechów	135	—	—	—	—	—	—	—	"		
5	Jaryczów nowy	210	—	25	—	—	gm. i łac. prob.	24	Mikłaszów	200	—	—	—	—	—	—	5 ⁰	"		
6	*Kościelów	63	—	—	—	—	Lwow. klasztor Dominikanów	25	*Pikułowice	63	—	20	—	—	—	—	4 ⁰	"		
7	Prussy	106	—	26	—	179 ⁰	gmina	26	Podbereże	198	—	18 1/2	—	—	—	—	6 ⁰	"		
8	*Sokolniki	140	—	—	—	3 ⁰	gmin. i proboszcz	27	Podboreze	67	—	14	—	—	—	—	opał	"		
9	Winniki	196	—	—	—	550 ⁰	gmina	28	Podliski	67	—	14	—	—	—	—	—	"		
10	Zubrza	136	—	—	—	5 morg.	gmin. i proboszcz	29	Rudno	63	—	—	—	2 morgi	2 ⁰	—	"			
11	Czarnuszowice	107	—	22	—	—	gmina	30	Sknilów	131	—	—	—	1 morg	—	—	"			
12	Czyżyków	120	—	12	—	2 ⁰	gr. k. konsyst.	31	Sroki	126	—	12	—	—	—	—	—	"		
13	Dmytrowice	71	—	24	—	160 ⁰	"	32	Winniki	220	—	—	—	—	—	—	5 ⁰	"		
14	Dublany	120	—	10 1/2	—	2 ⁰	"	33	Zapytów	150	—	20	—	—	—	—	—	"		
15	Gaje	105	—	24	—	8 m. 316 ⁰	"	34	Zarudce	103	—	10	—	—	—	—	6 ⁰	"		
16	Grzęda	172	—	—	—	2 m. 400 ⁰	"	35	Zaszków	162	—	—	—	—	—	—	4 ⁰	gmina		
17	Grzybowice	194	21	—	—	—	"	36	Zboiska	105	—	—	—	—	—	—	opał	gr. k. konsyst.		
18	Hermanów	65	—	28	—	15 morg.	"	37	Zniesienie	209	75	—	—	—	2 morg.	—	—	"		
19	Hołosko wielkie	186	—	—	—	—	"	38	Suchorzyce	78	—	10	—	—	11 morg.	4 ⁰ i 11 f.	—	"		
		21	—	—	—	—	"	39	Dawidów	200	—	—	—	—	1200 ⁰	6 ⁰	—	Lwow. klasztor Dominikanów		

Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana					Komu przy- służy prawo prezentacji	Liczba porządkowa	Miejsce szkoły	Szkoła systemizowana					Komu przy- służy prawo prezentacji		
		Dotacja w								Dotacja w							
		pieniąd.		naturaliach						pieniąd.		naturaliach					
złr.	c.	zboża mierzyce	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów	złr.	c.	zboża mierzyce	wiązek słomy	ogród	drzewa sągów						
40	Glinna	117	60	—	—	—		57	Mikonkowice	100	—	—	—	800	□ ⁰	—	gr. k. konsyst.
41	Hodowice	147	20	—	—	—		58	Polana	98	—	—	—	800	□ ⁰	—	"
42	Krotoszyn	133	23	—	—	—		59	Popielany	52	—	12	—	—	—	—	"
43	Milatycze	105	—	—	—	—		60	Porszna	100	—	—	—	—	—	—	"
44	Nawarya	194	55	—	—	—		61	Pustomyty	84	—	—	—	4m.754	□ ⁰	—	"
45	Rakowiec	178	49	—	—	—		62	Solonka	105	—	—	—	300	□ ⁰	—	"
46	Siemianówka	150	—	—	—	—		63	Sroki	100	—	—	60 w.	—	—	—	"
47	Szczerzec	235	39	—	—	—		64	Toleczów	105	—	—	—	1m. 481	□ ⁰	—	"
48	Wolków	185	85	—	—	—		65	Żyrówka	113	—	10	—	468	□ ⁰	4 ⁰	"
49	Chruszno	85	—	7	—	1100	□ ⁰	66	*Siedliska	42	—	—	—	7m. 119	□ ⁰	—	"
50	Brodki	122	—	—	—	—	8 ⁰	67	Rzęsna polska	189	—	—	—	—	—	2 ⁰	łac. konsystorz
51	Dobrzany	100	—	—	—	—	—	68	*Sygniówka	—	—	22	—	2m. 1576	□ ⁰	4 ⁰	gmina
52	Humieniec	102	—	—	—	300	□ ⁰	69	Zimnowoda	173	75	—	—	2 m.	—	7 ⁰	dwór
53	Krassów	102	—	—	—	2 1/2 m.	—	70	Dornfeld	55	82	174zł. na zboże	—	4 morgi	—	—	gmina
54	Leśniowice	100	—	10	—	936	□ ⁰	71	Einsiedl	220	—	—	—	—	—	—	"
55	Lubiana	101	—	—	—	—	8 ⁰	72	Falkenstein	65	50	—	—	—	—	—	"
56	Miłozowice	106	30	8	—	—	3 ⁰	73	Lindenfeld	122	80	—	—	—	—	—	"
								74	Nowe Chrusno	30	64	—	—	—	—	—	"
								75	Reichenbach	174	15	—	—	—	—	—	"
								76	Rosenberg	195	75	—	—	—	—	—	"
								77	*Wisłoboki	15	50	—	—	—	—	—	"
								78	*Kukizów	21	—	—	—	—	—	—	"
								79	*Remenów	21	—	—	—	—	—	—	"
								80	*Stroniatyn	35	25	—	—	—	—	—	"
								81	*Ceperów	16	80	—	—	—	—	—	"
								82	*Lublany	126	—	10	—	—	—	—	"
								83	*Dmytrze	20	—	—	—	—	—	—	"
								84	*Brzuchowice	—	—	—	—	—	—	—	"

U w a g a. Szkoły gwiazdką powyżej oznaczone, uważać należy za dotychczasowe.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Galicyjskie stanowe Towarzystwo kredytowe.

II.

Pierwszym z zakładów finansowych, który z galicyjskiem Towarzystwem kredytowym spółzawodniczyć począł w dawaniu pożyczek hipotecznych listami zastawnymi, był austriacki Bank Narodowy w Wiedniu. Zyskał on pod dniem 20. marca 1856. r. potwierdzenie statutów wydziału swego hipotecznego, wkrótce też operacje swoje i na Galicyę rozciągnął i tak mu się tu poszczęściło, iż według wykazów z 1866. r. cyfra pożyczek w listach zastawnych na dobra ziemskie i realności miejskie w Galicyi rozdanych, doszła prawie do 22 milionów złotych walutą austriacką. Tak więc Zakład wiedeński po 10. letnim działaniu, prześcignął doniosłość operacji galicyjskiego Towarzystwa kredytowego, ewierwiewkowy byt za sobą mającego, eo tem bardziej uderza, tem bardziej na uwagę zasługuje, iż pożyczka w Zakładzie wiedeńskim zaciągnięta, dłużnika o wiele drożej niż w galicyjskiem Towarzystwie kredytowym kosztuje. Kiedy bowiem w krajowym Zakładzie dług nominalny w listach zastawnych powzięty, umarza się w przeciągu 40 lat roczną opłatą 5 od sta na procent i amortyzacją, w Banku wiedeńskim dłużnik opłacać musi 5 od sta rocznego samego procentu i prócz tego 1 od sta corocznie prowizyi bankowej, krom spłaty na umorzenie długu, większej lub mniejszej, według tego jak dług w dłuższym lub krótszym czasie umorzony być ma.

Wyższy procent Bankowi wiedeńskiemu opłacany, wynagradza się poniekąd wyższym kursem jaki dostać może za listy zastawne austriackiego Banku narodowego. Dziś naprzykład za listy zastawne galicyjskie, 4 od sta rocznego procentu wnoszące, nie płać jeno 78 za sto, zaś listy zastawne austriackiego Banku narodowego pozbyć można po 93 za sto, dla tego iż wyższy procent, to jest 5 od sta rocznie przynoszą. Lecz jeżeli wyższy procent jak właśnie wykazaliśmy, wynagradza się większą wartością wiedeńskich listów zastawnych, to owa prowizya 1 od sta, którą dłużnik corocznie opłacać musi, czysto jest dla niego stracona. Jest to podatek składany obcokrajowemu zakładowi za pośredniczenie między wierzycielem a dłużnikiem, jest to haracz opłacany przemysłowi wiedeńskiego Zakładu. A rzecz to nie mała, ten 1 od sta prowizyi bankowej corocznie opłacanej. Przy pożyczce dziesięciu tylko tysięcy, w 40 latach umorzyć się mającej, prowizya ta wynosi w ogóle przeszło 2400 zł. wal. austr., a zatem prawie czwartą część zaciągniętego długu, od czego dłużnik wolny jest zupełnie biorąc pożyczkę w galicyjskiem Towarzystwie kredytowym, które postępując w duchu czysto obywatelskim, żadnej prowizyi sobie nie liczy a od dziesięciu już prawie lat, jak w poprzednim artykule wspomnieliśmy, odstąpiło nawet dodatek 1/4 od sta na koszt zarządu w dawniejszych latach pobierany. A pomimo tego galicyj-

skie Towarzystwo kredytowe, zdwoiło pierwiastkowy zakładowy swój kapitał bez najmniejszej dla stowarzyszonych dłużników uciążliwości.

Jeżeli zaś zważymy ogólną cyfrę operacji hipotecznych Narodowego Banku austriackiego w Galicyi, to w ostatnim rezultacie wykazuje się, iż kraj nasz opłaca, Bóg wie za co, samemu Bankowi wiedeńskiemu przeszło 200.000 zł. rocznego niejako podatku. Suma to zaprawdę przerażająca! Podatek ten zwiększa dywidendy tegoż Banku i idzie do kieszeni kapitalistów, jego akcyonaryuszów. Dla Galicyi suma ta zupełnie stracona, nigdy już do niej nie wróci, bo akcyonaryuszów Narodowego Banku austriackiego w kraju naszym wcale nie znajdzie.

Nie dziw że Galicya upada, biednieje, ubożeje, bo zewsząd szarpia ją ludzie obcy i krocie tysięcy, ba miliony nawet z niej wyciągają, za proste bankowe wysługi, któreby właśnie krajowcy świadczać jej mogli i wyświadczać powinni.

Przed kilkoma laty założono Towarzystwo wzajemnych od ognia ubezpieczeń, dla oszczędzenia krajowi zysków, jakie z niego spółki asekuracyjne obcokrajowe ciągnęły. A czemżez były te zyski w porównaniu z ogromem sum, które corocznie wędrują do kieszeni obcych kapitalistów za proste pośredniczenie w bankowych operacjach, i to za pośredniczenie, które tychże kapitalistów na żadne ryzyko nie naraża? Spółki asekuracyjne obcokrajowe ponosiły przynajmniej wielkie czasami ryzyko przy operacjach swoich, zyski ich, przy niezmiernej między nimi konkurencyi, w ostatnich czasach do zera były prawie zredukowane. Nie tak z obcokrajowemi zakładami finansowemi. Te działając na podstawie pewnej hipoteki, nie nie ryzykują i wprost się wzbogacają pracą i potem biednego kraju naszego.

Lecz austriacki Bank Narodowy nie jest jedynym Zakładem obcokrajowym, wyzyskującym Galicyę hipotecznymi operacjami swojemi, spółzawodniczącym z kredytowym Towarzystwem naszym. W roku 1860. powstał w Wiedniu Powszechny austriacki Zakład kredytu ziemskiego (allgemeine österreichische Bodeneredit-Anstalt) i wnet też sieci swoje na Galicyę roztoczył. Nie znamy dokładnie cyfry operacji jego o ile Galicyi dotyczą, nie mieliśmy bowiem sposobności rozpatrzenia się po szczególe w jego rachunkach. Wnosić jednak można, iż cyfra ta jest dość wysoka, jak się o tem przekonać można po bieżnym przeglądzie galicyjskich ksiąg hipotecznych. Nie masz obwodu, nie masz powiatu, w którymby nie było majątków obciążonych długami austriackiego Zakładu kredytu ziemskiego.

Śmiało zaś powiedzieć można, iż zaciąganie pożyczek hipotecznych w tymże zakładzie grozi istną zagubą i ruiną majątków galicyjskich. Austriacki bowiem Zakład kredytu ziemskiego daje wpraw-

dzie pożyczki hipoteczne na pozór pod temi samemi warunkami co austriacki Bank Narodowy, daje je także w 5 procentowych listach zastawnych, i oprócz procentów i spłaty na umorzenie kapitału, także 1 od sta corocznej prowizji opłacać sobie każe; lecz listy zastawne Zakładu kredytu ziemskiego, opiewają na srebrną monetę, procent więc, amortyzacya i prowizya w srebrze opłacane być muszą. Jak zaś dłużnik w tych pożyczkach wychodzi, o tem króciuchny rachunek przekona. Listy zastawne austriackiego Zakładu ziemskiego stoją dziś *al pari*, kto więc 10.000 na przykład złotych długu zaciągnie, dostanie sumę tę w listach zastawnych, które zaiste po nominalnej wartości na banknoty spienięży. Lecz od tych dziesięciu tysięcy w banknotach płacić musi pięć od sta roeznego procentu i 1 od sta prowizji w srebrze, prócz spłaty na amortyzacyą, która także w srebrze składana być musi, chociaż dłużnik srebra wcale nie widział. Dziś aży na srebrze kosztuje tylko 18 na sto a jednak pomimo tak niskiego aży, procent i prowizya wypadają corocznie na 7 przeszło od sta, kiedy w galicyjskiem Towarzystwie kredytowem płaci się tylko 4 od sta a z uwzględnieniem kursu galicyjskich listów zastawnych właściwie 5 od sta od kapitału w gotówce za galicyjskie listy zastawne otrzymanego, a zatem płaci się mniej o 2 złote w. a. corocznie przy każdym 100 złotych pożyczonego kapitału, — a cóżby dopiero było, gdyby aży na srebro podskoczyło i stanęło na 40 procent?

Nie byłoby to istnem zniszczeniem ziemian galicyjskich, dłużników austriackiego Zakładu kredytu ziemskiego? Jak uciążliwe są warunki którym poddawać się muszą dłużnicy tego zakładu, wynika już z tego, iż nie daje on im w ręce listów zastawnych, lecz sam na rzecz ich takowe sprzedaje. Dłużnik na 70%, zaliczce poprzestać musi. A jak po dłuższym lub krótszym przeciągu czasu odbierze dopłatę pozostałej reszty, to wierzyciel jego, zakład kredytu ziemskiego, rachuje sobie przy tem osobno prowizję bankową za sprzedaż listów zastawnych, a osobno prócz tego 1 od sta za samo **odliczenie pieniędzy!** (Zahlgeld).

A mimo to wielu właścicieli ziemskich w kraju naszym udaje się o pomoc do owego zakładu; bo ich do tego konieczna zmusza potrzeba, gdyż galicyjskie Towarzystwo kredytowe pomimo najlepszej chęci nie jest w stanie tej potrzebie zadość uczynić.

Zapoznawszy czytelników naszych z dwoma obcokrajowymi spółzawodnikami tegoż Towarzystwa naszego, teraz wspomnieć nam jeszcze wypada o trzecim, nie już obcym lecz krajowym jego spółzawodniku. Jest nim nowo założony galicyjski Bank hipoteczny, który dotąd wprawdzie nie bardzo się jeszcze rozwinął, lecz który z czasem galicyjskiemu Towarzystwu kredytowemu znaczną zrobić może konkurencyę. Bank ten daje pożyczki w listach zastawnych 6 procentowych, jednak kurs ich stoi dotąd prawie na równi z 5cio procentowemi listami zastawnemi austriackiego Banku narodowego. Nadto listy hipoteczne nie zdołały dotąd wyrobić sobie łatwego odbytu, i są daleko mniej poszukiwane niż galicyjskie listy zastawne a nawet galicyjskie obligacye indemnizacyjne. Bank hipoteczny podobnie jak Zakłady wiedeńskie liczy sobie 1 od sta corocznie prowizji za pośredniczenie między wierzycielem a dłużnikiem, pożyczka też w nim zaciągnięta daleko drożej wypada niż w galicyjskiem Towarzystwie kredytowem. Różnica nawet bardzo jest znaczna. Jeżeli bowiem kto pożyczyci w galicyjskiem Towarzystwie kredytowem 10.000 złotych w listach zastawnie, ten za nie wprawdzie dostanie tylko 7800 zł. w. a. w gotówce. Lecz umorzy dług cały w 40 latach, płacąc corocznie 500 zł. a zatem w ogóle zapłaci 20.000 zł. traci więc na całej operacyi 12.200 zł. tytułem 40. letniego procentu. Wziąwszy zaś 10.000 zł. w listach hipotecznych, dostanie się za nie nie już 7800 zł. lecz 9400 zł. gotówką, ale natomiast płacić potrzeba przez 38 lat po 750 zł. rocznie, w ogóle zatem 28.500 zł. tak, iż strata dla dłużnika 19.100 zł. wynosi, a zatem prawie o całe 7000 zł. więcej, niż przy operacyi w Towarzystwie kredytowem przeprowadzonej. Pomimo tego zgłasza się wielu po listy hipoteczne a nawet już teraz się zdarza, iż Bank hipoteczny spłaca Towarzystwo kredytowe.

Z tego co wyżej powiedzieliśmy wypada, iż galicyjskie Towarzystwo kredytowe widocznie wstrzymane jest w swoim rozwoju z wielką, ba z ogromną nawet szkodą dla kraju całego. Wyłuszczywszy w dwóch tych artykułach, istotny stan rzeczy, przyczyny smutnych zjawisk, które tu odsłoniliśmy, w następnym trzecim artykule śledzić będziemy i zastanowimy się zarazem nad środkami, mogącemi podnieść krajową obywatelską instytucyę i przyczynić się do pomyślnego jej rozwoju.

Kościół farny w Żółkwi.

(Ciąg dalszy. — Ob. nr. 1., 2., 3., 4. i 5.)

„Stanisław na Żółkwi Żółkiewski, Królestwa Polskiego kanclerz i Hetman wielki, Barski, Jaworowski, itd. starosta. Po zwyciężeniu Kozaków zbuntowanych, Tatarów pod Udyczem zwalczeniu, po pojmaniu Cara Moskiewskiego i państwa tegoż ujarzmienu, gdy zwycięzca i tryumfator na cały świat zajaśniał, aby i w niebie nie zbywało mu na świetnym tryumfie i wieńcu chwały zwycięskiej, na Multanach nad Dniestrem z Tatarami dzielnie walcząc, za wiarę Chrystusową i ojczyznę świętą poległ, roku odkupienia pańskiego 1620. dnia 6. października, życia swego roku siedmdziesiątego. Tułów jego wśród żałoby powszechnej w domowe progi wniesiony; głowa na Bizantyńskich barbarzyńców zniewagi wystawiona, potem za staraniem w największym żalu pogrążonej małżonki ztamtąd sprowadzona, w tym pochowane są grobowcu. Tobie wrogu na postrach; Tobie przechodniu na wzór.“

Słowa: „Moschorum Tyranno capto, et eorum Monarchia domita“ zostały przy obecnem umieszczeniu napisu powyższego na pomniku opuszczone a miejsce, na głoski przypadające, punktami oznaczone, tak że w każdym czasie można napis uzupełnić.

Na tymże pomniku w drugiej przedziałce na tablicy pod posągiem Jana Żółkiewskiego, takiemiż złożonemi głoskami napis umieszczono następujący:

D. O. M.

Joannes Żółkiewski

Hrubieszovien. Jaworovien. Kalussien.

Capitaneus.

Magni Patris ad magna natus filius unicus.

Virtutis ac gloriae eius, ubique dum per aetatem licuit Comes, et in eo proelio quo Pater ad Cecoram occubuit, a Tartaris captus, ac postliminio reversus (fortuna in rebus humanis ludente) inter ipsus Patriæ et eius spes, ab votis oculisque omnium præ propero fato ereptus, ætatis suæ florem, in eam quæ nunquam marcescit, cœlestem gloriam, magno luero commutavit, Anno Domini 1623, April. 26. ætatis suæ 28. Quos mors separaverat, idem nunc Patrem et filium tegit lapis. Hunc lachrymis conspersum unica filia, Sophia Coniunx Joannis Danielowicz, Palat. Russiæ, tamquam perpetuæ suæ in Patrem pietatis,

et in Fratrem amoris æternoque dolori dicatum, Monumentum mœsta posuit.

„Jan Żółkiewski, Hrubieszowski, Jaworowski, Kałuski starosta. Wielkiego ojca, do wielkich zrodzony czynów, syn jedyny. Męstwa i chwały jego, wszędzie skoro mu tylko wiek dozwolił, towarzyszył, i w bitwie, w której ojciec pod Cecorą poległ, przez Tatarów pojmany, potem w domowe progi wróciwszy (pomyślności w sprawach ludzkich zmiennością) będąc ojczyzny i jego nadzieją, życzeniom i oczom wszystkich przez pospieszne losy wydarty, wieku swego kwiat na tę, która nigdy nie więdnie, chwałę niebieską z wielkim zyskiem zamienił, roku pańskiego 1623. dnia 26. kwietnia, życia swego 28. roku. Których śmierć rozdzieliła, ojca i syna, teraz ten sam kryje kamień. Oblana łzami, jedyna córka, Zofia, małżonka Jana Danielowicza, wojewody Ruskiego, na znak nigdy niewygasłej dla ojca wdzięczności a dla brata miłości, ku wieczystej poświęcony żałobie, pomnik ten w smutku postawiła.“

Na pomniku przeciwnym wzdłuż całej tablicy pod obu posągami Hetmanowej i córki umieszczono wiersz z pisma św. z księgi Judyty:

„Væ genti Insurgenti contra genus meum! Deus enim omnipotens vindicabit in eis. Judith. c. XVI. v. 20.“

(Biada narodowi powstającemu na naród mój! Bóg wszechmogący będzie się mścił nad nimi!)

A poniżej w przedziałce pod posągiem Hetmanowej:

D. O. M.

Regina de Fulsztin Herburtovia

Stanislai Żółkiewski Regni Polon. Cancell. et Exercitus Ducis Coniunx. Insigni pietate Deo et hominibus conspicua, secundæ Mariti fortunæ, et domesticarum postæ calamitatum superstes, in prosperis animi moderatione, in adversis fortitudine sexum superans, Magna ubique Heroïna, relictis posteritati Matrimonialium virtutum præclaris exemplis, spiritum, unde acceperat, reddidit, Anno Domini 1626 die 6. Novembris ætatis suæ 60.

„Regina z Fulsztyna Herburtówna, Stanisława Żółkiewskiego, Królestwa Polskiego Kanclerza i Hetmana małżonka, szczególną pobożnością przed Bogiem i ludźmi jaśniejąca, małżonka swego powodzenie i późniejsze domowe kłęski przeżywszy, w szczęściu umiarkowaniem, w przeciwnościach siłą duszy rodzaj swój przewyższająca, wielka zawsze bohaterka, pozostawiając potomności enót małżeńskich przesławne przykłady, ducha, z kąd wzięła, oddała, Roku Pańskiego 1626. dnia 6. Listopada, życia swego roku 60.

W napisie tym opuszczono zakończenie:

Corpus in his sacris ædibus, quarum (ut vides Hospes) splendorem cura et sumptu suo plurimum auxit Unica illius Filia Hæres Sophia in Zolkiew Danielowiczowa, Terrarum Russiæ Palatina; magno luctu et debita in parentem pietate condidit.

„Ciało w tej świątyni, której świetność (jak widzisz gościu) staraniem i kosztem swym znacznie zwiększyła, jedyna jej córka i dziewczeczka Zofią na Żółkwi Danielowiczowa, Ziem Ruskich Wojewodzina z wielkim żalem i winną rodzicielce wdzięcznością złożyła.“

Na drugiej przedziałce tablicy pod posągiem Zofii z Żółkiewskich Danielowiczowej, umieszczono napis następujący:

D. O. M.

Zofia in Żolkiew

Magni Cancellarii Exercituumq̄ Supremi Ducis,
Stanislai Żółkiewski et Reginae Herburtoviae Filia,

Joannis de Olesko Danielowicz, Palatini Russiæ Coniunx, Religionis, Pietatis, Modestia rebusque in agendis Constantia et æquabili prædita prudentia, Matronalis pudicitia et virtutis exemplar, agentium pupillarum bona mater et Patrona, exuvias mortalitatis hic deposuit, et immortalitatis gloriam beata in spe resurrectionis expectat. Vixerat annos supra 44. Obiit Anno Christi 1634. XIII. Cal. Septembr.

„Zofia Żółkiewska wielkiego Kanclerza i Hetmana wielkiego Stanisława Żółkiewskiego i Reginy z Herburtów córka, Jana na Olesku Danielowicza, Wojewody Ruskiego żona, religijnością, pobożnością, skromnością, w postępowaniu stałą i niezmienną roztropnością obdarzona, niewieściej wstydlivości i cnoty wzór, biednych sierot dobra matka i opiekunka, zwłoki śmiertelne tu złożyła i chwały nieśmiertelnej w błogiej nadziei zmartwychwstania oczekuje. Żyła lat przeszło 44. Zmarła Roku Chrystusowego 1634. XIII. miesiąca września.“

Tu opuszczono zakończenie:

Filius Stanislaus Danielowicz desideratissimæ Parenti hoc Monumentum posuit.

„Syn Stanisław Danielowicz najdroższej matce ten pomnik postawił.“

U wstępu do presbiterium przy obu ścianach stoją naprzeciw siebie dwa nagrobki; po prawej stronie idąc ku wielkiemu ołtarzowi nagrobek Stanisława Danielowicza, po lewej Jakóba Sobieskiego, ojca Króla Jana III. Obadwa te pomniki w podobnym stylu, z czarnego marmuru, ozdobione grupami postaci allegorycznych z białego alabastru. Na pomniku Danielowicza sparta na lwie postać przedstawia siłę; prawda trzyma w ręku zwierciadło i patrzy w nie. W górze nad pomnikiem Anioł sławy, trzymał niegdyś jak się zdaje medalion z wizerunkiem zmarłego.

Na tym grobowcu następujący znajduje się napis:

D. O. M.

Ossa Stanislai a Żurow

In Olesko Danielowicz, Terrarum Russiæ
Palatinidæ, Prefecti Korsunensis hæc capit Urna.

Ingentem illum animum summasq̄ virtutes in suo condidit Sinu perennis Fama.

Pueritiam nutriebant liberales artes
Adolescentiam expolivit variarum Gentium Solum
Iuventutem enutrivit Sigismundi III. Aula.

In rebus vero bellicis, spiritum, industriam ac fortunam, Sensit ad Smoleńskum.

Moshus Vidit, admirabundus Vladis. IV.

Neq̄ hic substitit magni ardor animi.

Dum aviti sanguinis ultor, et rerum ab eo gestarum satagit esse imitator, fit et ejusdem fati æmulus.

Fortiter cum Tartaris multoties dimicando, ab his captus, a Kantymiro execrabili apud barbaros etiam mandato in Vinculis mactatus, Tutimiri manibus, Quem Pater ne quid ad Summum crudelitatis Fastigium deesset ex Filio esse Voluit Sicarium.

Innocens

Gloriosam tamen memorabilis in Religionem et Patriam, pietatis Cecidit Victoriam.

Anno Dni MDCXXXVI. ætatis suæ XXVII.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Dokumenta i dyplomy.

Marcinkowice. Wieliczka. Rok 1393.

Miasto Wieliczka karczmę Rozpąd w zamian za niwę Merklówkę od Jesia z Marcinkowic pod warunkami nabywa.

1 Nos **Consules Weliezienses**. v(idelicet). Vlman(us). Nicolaus sartor. Jenco Coq(u)s¹⁾ Andreas Oleschny et sartor Wenceslaus vnacu(m) Co(m)mu(n)itatis²⁾ totiu(s) Ciuitatis. p(ræ)d(i)c(t)e **Welicz(i)ensis**. Recognosci(mus) vni(vers)is p(ræ)se)ntib(us) et futur(is) hor(um) noticia(m) h(ab)ilituris. Quod fecim(us) cambiu(m) seu c(om)muta(t)io(n)e(m) cum d(omi)no Jeschone h(æ)rede de **Marcincowicze**. Itaq(u)e q(uod)

2 nos dedim(us) p(ræ)fato | d(omi)no Jeschoni. vna(m) Nywa(m) d(i)c(t)a(m) Merklowca(m) p(ro)pe **Weliczca(m)** situata(m) eu(m) om(n)i iure sicuti nos ve(ro) tenui(mus) p(ro) quada(m)

3 tha|b(er)na Rospande d(i)c(t)a. Ecia(m) nos p(ro)mittim(us) de eade(m) Merklöfa³⁾ aduocato **Weliezien(si)** censu(m) vnus

4 f(er)ton(is) ad decima(m)⁴⁾ annis solu(er)e et expiare, Tali igit(ur) c(on)dit(i)oue int(er)posita q(uod) sepe d(i)c(t)us d(omi)nus Jescho eu(m) successorib(us) suis legitimis | no(n) h(abe)t tab(er)na(m) in d(i)c(t)a Merklöfca neq(ue) i(n) gadib(us) seu i(n) graniçys **Marcincowicze** nu(n)e et in

5 evm ulla(m) c(on)stru(er)e neq(ue) | edifica(r)e neq(ue) sui successores legitimi In cui(us) rei testimo(n)i(u)m sigillum Ciuitatis **Magni Salis** est epensum⁵⁾ Datum | et actum p(ro)xima feria quarta p(ost) Epyfaniam domini sub anno domini **Millesimo Trecentesimo Nonagesimo t(er)tio**.

Pieczęć zaginęła; pozostał od niej tylko paseczek przewleczony przez nacięcia w zagiętej pergaminu, który u góry 258, u dołu 257, z prawej 97. z lewej 98 milimetrów mierzy. Na odwrotnej stronie napis pismem łacińskim:

1393. | De Tabernis.

*My Radzcy wieliccy, mianowicie: Ulman, Mikołaj krawiec, Jenko Kucharz, Andrzej Olesny i krawiec Wacław wraz z Gminą całego Miasta przerszczonego **Wieliczki**, oświadczamy wszystkim teraz i potem będącym, którzy o tem wiedzieć mają: żeśmy uczynili zamianę z Panem Jesiem, dziedzicem **Marcinkowic** w ten sposób, żeśmy wspomnionemu Panu Jesiowi jedną niwę, zwaną Merklówka, blisko **Wieliczki** leżącą, z zupełnem prawem, jakośmy ją sami dzierżyli, za pewną karczmę Rozpąd zwaną dali; przyrzekając także z tej Merklówki Wójtowi **wielickiemu** wiardunek czynszu rocznie (do dziesięciny) dopłacać i dodawać; pod tym atoli dołożonym warunkiem, że wspomniany często Pan Jesio z prawowitymi spadkobiercami swoimi nie ma na przerszczonej Merklówce, ani w obrębie czyli w granicach **Marcinkowic** teraz i nigdy karczmy stawiać lub budować; także i jego prawowici spadkobiercy. Na świadectwo czego pieczęć Miasta **Wielkiej Soli** zawieszona. Działo się i dano we środe pierwszą po Trzech królach, pod latem Bożem **Tysiącznem Trzechsetnem Dziewięćdziesiątem Trzeciem**.*

1393. O karczmach.

1) W oryginalne „Coqus“ bez znaku skrócenia. — 2) Zamiast „Co(m)mu(n)itate“. — 3) Zamiast „Merklöfca“ czyli „Merklówka“. — 4) „ad decima(m)“ wy-pisała na skrobaninie odmienna ręka bledszym, zrudziałym atramentem; pierwotnie mogło tu stać „singulis“. — 5) Bez znaku skrócenia.

Wolański Franciszek Ksawery.